

Rapport 2024:7

Inställningen till bidragsbrott och kontroller i arbetslöshetsförsäkringen

En attitydundersökning bland personer som har fått
arbetslöshetsersättning

IAF:s tillsyn

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) ansvarar för tillsynen över arbetslöshetsförsäkringen. Vi utövar tillsyn över arbetslöshetskassorna och gör uppföljning av arbetslöshetsförsäkringen. Vi granskar Arbetsförmedlingens handläggning av ärenden som har samband med arbetslöshetsförsäkringen och av ärenden om återkallande av anvisning till arbetsmarknadspolitiska program, samt av Arbetsförmedlingens utbetalningar av statsbidrag till arbetslöshetskassorna. Vidare granskar vi Arbetsförmedlingens handläggning av ärenden om varning och avstängning från aktivitetsstödet, utvecklingsersättningen och etableringsersättningen och Försäkringskassans handläggning av ärenden om avstängning från sådan ersättning. Vi följer utvecklingen inom våra tillsynsområden och tar de initiativ till åtgärder som uppföljningen ger anledning till.

Vi verkar för att Arbetsförmedlingen, arbetslöshetskassorna och Försäkringskassan tillämpar bestämmelserna i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor samt i tillhörande förordningar och föreskrifter likformigt och rättvist. Vi verkar även för att säkerställa att arbetslöshetsersättning betalas ut endast till de personer som är berättigade till det. Det gör vi bland annat genom att påtala de brister vi finner till de aktörer vi granskar, och Arbetsförmedlingen ska till regeringen och IAF redovisa vilka åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas för att avhjälpa bristerna. När det gäller arbetslöshetskassorna får vi dessutom meddela erinringar och förelägga en arbetslöshetskassa att vidta åtgärder.

Vi för statens talan i domstol och utfärdar föreskrifter inom arbetslöshetsförsäkringens område. Vi bidrar även till att förtydliga regelverket genom yttranden till bland annat Högsta förvaltningsdomstolen.

Förord

Människors attityder påverkar deras beteenden och deras beslut. På en övergripande nivå återspeglar attityderna normer i samhället. I den här rapporten ger IAF en aktuell bild av attityder till bidragsbrott och kontroller bland personer som har fått arbetslöshetsersättning. Vi har även undersökt målgruppens förtroende för arbetslöshetskassorna (a-kassorna), Arbetsförmedlingen och myndigheter i allmänhet.

Undersökningen är en del i IAF:s arbete för att förhindra felaktiga utbetalningar. Genom att bidra till en ökad kunskap om målgruppens attityder är undersökningens syfte att vara ett underlag i myndigheternas och a-kassornas arbete med att förebygga och motverka fusk och felaktiga utbetalningar. En förhoppning är att resultaten ska användas i samtalet om våra gemensamma trygghetssystem.

Undersökningen har genomförts av Tomas Brandt, Jenny Rosell och Camilla Pettersson. I arbetet har även Håkan Nordström deltagit. Rapporten föredrogs av Tomas Brandt. Vid den slutliga beredningen av ärendet deltog enhetscheferna Cathrine Carlberg, Mikaela Glod och Carolina Stiwenius. Enhetschefen för analysenheten har fattat beslut i ärendet.

Katrineholm den 4 juni 2024

Jessica Idbrant
Enhetschef

Tomas Brandt
Utredare

Sammanfattning

Som en del i arbetet med att förebygga och motverka fusk och felaktiga utbetalningar har vi genomfört en attitydundersökning riktad till personer som fick arbetslöshetsersättning under hösten 2023. Ungefär 3 400 personer (34 procent) svarade på attitydundersökningen. Enkätundersökningen belyser målgruppens inställning till bidragsbrott, till kontroller, samt målgruppens förtroende för arbetslöshetskassorna (a-kassorna), Arbetsförmedlingen och myndigheter i allmänhet.

Förtroendet är högt för a-kassan och myndigheterna

Resultaten visar att en hög andel, nära sju av tio, av målgruppen har förtroende för sin a-kassa och för myndigheter i allmänhet. Det gäller både kvinnor och män i målgruppen. Nästan sex av tio har även förtroende för Arbetsförmedlingen. Vår undersöknings målgrupp har högre förtroende för myndigheter än vad befolkningen i stort har, vilket framgår när vi jämför våra resultat med en undersökning riktad till hela befolkningen som Ekonomistyrningsverket (ESV) har genomfört. Våra resultat visar också att utrikesfödda i målgruppen generellt har ett högre förtroende för sin a-kassa, Arbetsförmedlingen och myndigheter i allmänhet, än vad inrikesfödda i målgruppen har.

Förtroendet för a-kassan och myndigheterna samvarierar med deras närbarhet och information

Vi har analyserat samband mellan målgruppens svar på frågorna i vår undersökning. Analyserna visar att förtroendet för a-kassan, Arbetsförmedlingen och myndigheterna i allmänhet framför allt hänger ihop med om de svarande upplever att det är lätt att komma i kontakt med och förstå informationen från a-kassan och Arbetsförmedlingen. Förtroendet samvarierar även med om de svarande upplever att det är lätt att förstå reglerna och lätt att göra rätt vid ansökan om arbetslöshetsersättning. Hur länge den svarande fick vänta på att få sin första ersättning utbetald är en annan viktig faktor för förtroendet för a-kassan.

Resultaten visar även att äldre i högre grad upplever att det är lätt att komma i kontakt med a-kassan, medan yngre oftare anser att det är lätt att komma i kontakt med Arbetsförmedlingen.

De allra flesta tycker att fusk är allvarligt

Drygt åtta av tio i vår målgrupp ser allvarligt på fusk med arbetslöshetsersättningen. Generellt ser kvinnor, äldre och inrikesfödda allvarligare på fusk, även om det är en majoritet som ser allvarligt på fusk inom samtliga grupper.

Knappt fyra av tio i målgruppen tror att bidragsfusk är omfattande. När vi frågar specifikt om fusk med arbetslöshetsersättningen är andelen som tror att fusket är omfattande något lägre.

De flesta tror att de skulle bli upptäckta om de fuskade

Målgruppens upplevda upptäcktsrisk är hög, drygt sju av tio instämmer i att det är troligt att de skulle bli upptäckta om de fuskade med bidrag eller arbetslöshetsersättning. Bara 5 procent instämmer inte i det. Det är vanligare för vår målgrupp att tro att de skulle bli upptäckta om de fuskar med bidrag än vad det är för allmänheten i ESV:s undersökning.

Personer med högre förtroende har lägre acceptans för fusk och tror i högre utsträckning att fusk upptäcks

De i vår undersökning som har ett högre förtroende för a-kassan och myndigheter svarar i högre grad att det är allvarligt att medvetet lämna felaktiga uppgifter till sin a-kassa, att inte aktivt söka arbete när man får arbetslöshetsersättning och att arbeta svart samtidigt som man får ersättning. De tror också i högre utsträckning att a-kassan och myndigheter skulle upptäcka fusk. De med högre förtroende har även en högre acceptans för myndigheternas informationsutbyte i kontrollsyfte.

Blandad syn på a-kassans och myndigheternas kontroller

Ungefär två av tre i målgruppen håller med om att myndigheterna borde få utbyta mer information med varandra i kontrollsyfte. Samtidigt är det ungefär lika många som instämmer i att a-kassan och myndigheterna är överdrivet noggranna i sina kontroller, som inte instämmer i det. Inställningen till kontroller skiljer sig stort inom vår målgrupp. Utrikesfödda anser i mycket högre grad än inrikesfödda att myndigheterna är överdrivet noggranna i sina kontroller. Kvinnor är något mer positivt inställda till kontroller än män, men skillnaden mellan könen är liten i jämförelse med mellan inrikes- och utrikesfödda.

När vi jämför vår målgrupps inställning till kontroller med allmänhetens i ESV:s undersökning ser vi att de som har haft arbetslöshetsersättning är mindre positivt inställda till myndigheternas kontroller och till myndigheternas informationsutbyte i kontrollsyfte, än vad befolkningen i stort är.

A-kassorna och Arbetsförmedlingen kan påverka inställningen till bidragsbrott och kontroller

Utifrån våra resultat finns det tydliga samband mellan faktorer som a-kassans och Arbetsförmedlingens närhet och information och förtroendet för a-kassan, Arbetsförmedlingen och myndigheter i allmänhet. Även hur länge de svarande fick vänta på att få sin första ersättning hänger ihop med deras förtroende för a-kassan. Målgruppens förtroende samvarierar i sin tur med deras inställning till kontroller och fusk, samt med deras upplevda upptäcktsrisk vid fusk. Genom att arbeta med faktorer som närhet och information till ersättningstagarna, undvika långa väntetider för ersättning hos a-kassorna, samt genom förtroendeskapande arbete generellt, kan a-kassorna och Arbetsförmedlingen bidra till att förebygga och motverka fusk och felaktiga utbetalningar.

Innehåll

1	Slutsatser och medskick	8
1.1	Förtroendet är högt och går att påverka	8
1.2	Personer med högre förtroende har lägre acceptans för fusk och tror i högre grad att fusk upptäcks	9
1.3	Att känna någon som har fuskat innebär lägre upplevd upptäcktsrisk	9
2	Inledning	11
2.1	Enkät till 10 000 personer som har haft arbetslöshetsersättning.....	11
2.1.1	3 400 svarade på enkäten	11
2.2	Tidigare attitydundersökningar riktade till allmänheten	12
3	Ersättningstagarnas inställning till bidragsbrott och kontroller.....	13
3.1	Förtroendet är högt för myndigheter och särskilt för a-kassan	14
3.1.1	Utrikesfödda har högre förtroende för myndigheter än inrikesfödda	15
3.1.2	Äldre har högre förtroende för a-kassan än yngre	15
3.2	Målgruppens uppfattning om hur allvarligt och omfattande bidragsfusk är.....	16
3.2.1	Fler tror att bidragsfusk i allmänhet är vanligare än fusk med arbetslöshetsersättning	17
3.2.2	De allra flesta tycker att det är allvarligt med fusk	17
3.2.3	Fler män än kvinnor tycker att fusk med bidrag är allvarligare än att människor inte får de bidrag de har rätt till	19
3.2.4	Få uppger att de känner någon som har fuskat.....	21
3.3	Hög upplevd upptäcktsrisk vid fusk men synen på kontroller varierar	21
3.3.1	De flesta upplever hög upptäcktsrisk vid fusk.....	21
3.3.2	Varierande syn på a-kassans och myndigheternas kontroller	22
3.4	Sex av tio är nöjda med a-kassans nåbarhet och information.....	24
3.4.1	Yngre är mer nöjda med Arbetsförmedlingens nåbarhet och information medan äldre är mer nöjda med a-kassans	25
3.5	Drygt hälften tycker att det är lätt att göra rätt vid ansökan om arbetslöshetsersättning	26
3.5.1	De som fick vänta länge på sin ersättning håller i lägre grad med om att reglerna är lätta att förstå	27
3.6	Sju av tio anser att de har fått sin arbetslöshetsersättning i rimlig tid	28
3.6.1	Yngre instämmer i lägre grad i att de har fått sin ersättning inom rimlig tid.....	29
3.7	Målgruppens åsikter om bidragsfusk och kontroller	30
3.7.1	Bidragsfusk och kontroller.....	30
3.7.2	Personliga reflektioner och erfarenheter	31
3.7.3	Åsikter om arbetslöshet och stödsystem	31

4	Faktorer som samvarierar med förtroendet för a-kassan och myndigheter samt inställningen till fusk och kontroller	33
4.1	Förtroendet för myndigheter och a-kassan har ett samband med deras nåbarhet och information.....	34
4.2	Högre förtroende innebär större acceptans för informationsutbyte mellan myndigheter	35
4.3	Högre förtroende innebär mindre acceptans för fusk.....	37
4.4	Att känna någon som fuskat innebär lägre upplevd upptäcktsrisk	38
	Källor.....	40

1 Slutsatser och medskick

I det här kapitlet redovisar vi de viktigaste slutsatserna från IAF:s attitydundersökning och gör medskick till a-kassorna och Arbetsförmedlingen i deras fortsatta arbete med att förebygga och motverka fusk och felaktiga utbetalningar. Undersökningen riktades till personer som hade arbetslöshetsersättning under hösten 2023 och beskriver målgruppens inställning till bidragsbrott, kontroller samt förtroendet för a-kassorna, Arbetsförmedlingen och myndigheter i allmänhet.

1.1 Förtroendet är högt och går att påverka

Målgruppen har till stor del förtroende för a-kassan och myndigheter i allmänhet, de flesta har även förtroende för Arbetsförmedlingen. Förtroendet för myndigheter är också högre bland målgruppen än bland befolkningen i stort. Det framgår när vi jämför våra resultat med en undersökning riktad till hela befolkningen som Ekonomistyrningsverket (ESV) har genomfört.¹ ESV har också visat att de som har erfarenhet av bidrag eller ersättning i närtid oftare har förtroende för myndigheter.² Det ger stöd för att själva kontakten med en myndighet, eller a-kassa, verkar kunna leda till ett högre förtroende.

Utifrån målgruppens svar på frågorna i vår undersökning framgår att ett högt förtroende för a-kassan, Arbetsförmedlingen och myndigheter hänger ihop med om de svarande upplever att det är lätt att

- komma i kontakt med a-kassan och Arbetsförmedlingen
- förstå information från a-kassan och Arbetsförmedlingen
- förstå reglerna om arbetslöshetsersättning
- göra rätt vid ansökan om arbetslöshetsersättning.

Att inte ha behövt vänta länge på att få sin första ersättning utbetald är också en viktig faktor för förtroendet för a-kassan. De i målgruppen som hade en väntetid på mer än sex veckor har inte bara lägre förtroende för a-kassan, utan upplever också i lägre grad att det är lätt att komma i kontakt med a-kassan och att det är lätt att göra rätt vid ansökan.

Våra resultat visar också att äldre i högre grad upplever att det är lätt att komma i kontakt med a-kassan, medan yngre oftare anser att det är lätt att komma i kontakt med Arbetsförmedlingen. En möjlig anledning skulle kunna vara att de arbetssökandes kontakter med Arbetsförmedlingen i allt högre grad sker digitalt, vilket skulle kunna passa de yngre i målgruppen bättre än de äldre. IAF har nyligen konstaterat att det finns brister i

¹ ESV 2024:32.

² ESV 2023:44.

Arbetsförmedlingens tillgänglighet via telefon, med många samtal som inte blir besvarade, alternativt har långa väntetider innan de besvaras av myndigheten.³

Även om det finns fler faktorer som har ett samband med förtroendet än de vi har frågat om i vår undersökning, så ger våra resultat stöd för att a-kassorna och Arbetsförmedlingen har möjlighet att påverka målgruppens förtroende. Det kan bland annat ske genom att underlätta för den enskilde vid ansökan om ersättning, genom att säkerställa att information är lätt att förstå och genom att säkerställa att det är lätt att komma i kontakt med a-kassan och Arbetsförmedlingen.

1.2 Personer med högre förtroende har lägre acceptans för fusk och tror i högre grad att fusk upptäcks

Utifrån våra resultat hänger ett högre förtroende samman med en lägre acceptans för bidragsfusk, samt med en högre acceptans för myndigheternas informationsutbyte i kontrollsyrte. De flesta i vår målgrupp tror att de skulle bli upptäckta av a-kassan och myndigheter om de fuskade med sin arbetslöshetsersättning eller med andra ersättningar och bidrag. Denna upplevda upptäcktsrisk är högre för vår målgrupp än för befolkningen i stort. Våra resultat visar också att ju högre förtroende de svarande har för a-kassan och myndigheter, desto mer troligt tror de att det är att bli upptäckt vid fusk.

Våra resultat när det gäller hur förtroendet för myndigheter hänger samman med inställningen till fusk, till myndigheters informationsutbyte och med den upplevda upptäcktsrisken är i linje med ESV:s tidigare resultat för befolkningen i stort.⁴ Genom att upprätthålla ett högt förtroende och en hög upplevd upptäcktsrisk kan a-kassorna och Arbetsförmedlingen bidra till att förebygga och motverka fusk och felaktiga utbetalningar.

1.3 Att känna någon som har fuskat innebär lägre upplevd upptäcktsrisk

Det är få i vår målgrupp som uppger att de känner någon som har fuskat med bidrag eller ersättning. Bland de som uppger det är dock den upplevda upptäcktsrisken vid fusk lägre, och de tror i högre utsträckning att fusk är vanligt förekommande. Samtidigt är gruppen mer positivt inställd till kontroller. En möjlig anledning till det kan vara att de upplever att de själva gör rätt för sig, samtidigt som andra fuskar. Även ESV fann för befolkningen i stort att de som uppgav att de känner någon som har fuskat upplevde en lägre upptäcktsrisk vid fusk.⁵ Resultaten visar vikten av att arbeta förebyggande mot bidragsfusk. En ökad spridning av

³ IAF 2024:5.

⁴ ESV 2023:44.

⁵ ESV 2023:44.

bidragsfusk riskerar att leda till en ökad acceptans för fusk, och till en lägre tilltro till myndigheternas möjligheter att upptäcka fusk.

2 Inledning

IAF har i uppgift att bidra till arbetet att förebygga och motverka fusk och felaktiga utbetalningar, för att säkerställa trygghetssystemens legitimitet. I IAF:s uppdrag ingår också att följa och driva utvecklingen inom arbetslöshetsförsäkringens område.

I den här undersökningen ger vi en aktuell bild av attityder till bidragsbrott samt till arbetslöshetskassornas och myndigheternas kontroller och förtroendet för a-kassor och myndigheter bland personer som har fått arbetslöshetsersättning. Genom att bidra till en ökad kunskap om målgruppens attityder är undersökningens syfte att vara ett underlag i myndigheternas och a-kassornas arbete med att förebygga och motverka fusk och felaktiga utbetalningar.

Vår undersökning har utgått från följande frågor:

- Vilka attityder har de som har fått arbetslöshetsersättning till bidragsbrott samt arbetslöshetskassornas och myndigheternas kontroller?
- Vilket förtroende har målgruppen för arbetslöshetskassan och myndigheter?
- Vilka skillnader finns i attityder mellan könen och andra bakgrundsfaktorer?

Vi visar också hur målgruppens attityder skiljer sig från allmänhetens genom att jämföra våra resultat med Ekonomistyrningsverkets undersökningar riktade till allmänheten.

I kapitel 3 redovisar vi resultaten från vår undersökning. I kapitel 4 fördjupar vi vad som hänger ihop med förtroendet för a-kassan och myndigheter, samt med inställningen till fusk och kontroller.

2.1 Enkät till 10 000 personer som har haft arbetslöshetsersättning

På IAF:s uppdrag skickade undersökningsföretaget Indikator ut en enkät till ett slumpmässigt urval på 10 000 personer som hade arbetslöshetsersättning mellan augusti och oktober 2023. Enkäten skickades ut i november och kunde besvaras till och med början av januari 2024. IAF har därefter bearbetat och analyserat enkätsvaren. Vi presenterar enkäten i sin helhet i den fristående bilagan *Metodbilaga för attitydundersökning om arbetslöshetsförsäkringen*.

2.1.1 3 400 svarade på enkäten

De andelar vi redovisar i rapporten är behäftade med statistisk osäkerhet. I rapportens fristående tabellbilaga *Samtliga resultat av enkätundersökningen* redovisar vi 95-procentiga konfidensintervall, som visar den statistiska osäkerheten i skattningarna. De skillnader mellan grupper som vi beskriver i rapporten är statistiskt säkerställda på 95 procents konfidensnivå,

om inte annat anges. Att skillnaderna är statistiskt säkerställda innebär att de sannolikt inte beror på slumpen.

Ungefär 3 400 personer (34 procent) svarade på enkäten. Det innebär att de som inte svarade på enkäten kan ha åsikter och attityder som skiljer sig från de som svarade. Vi har inte genomfört någon bortfallsundersökning för att skatta den här felkällan, men för att svaren ska bli mer representativa för samtliga ersättningstagare har vi använt kalibrering. Det innebär att svaren viktas upp för de grupper som hade låg svarsandel i undersökningen. Som exempel svarade personer i åldersgrupperna 16–29 år och 30–49 år i lägre grad än personer i åldersgruppen 50–65 år på vår undersökning, kalibreringen innebär att svaren därför viktas upp för de svarande i de två yngsta åldersgrupperna. Trots kalibreringen ska våra resultat tolkas med viss försiktighet, eftersom en hög andel i urvalet inte svarade på enkäten. Läs mer om hur vi har hanterat bortfall i rapportens metodbilaga.

2.2 Tidigare attitydundersökningar riktade till allmänheten

Allmänhetens inställning till bidragsbrott och kontroller har undersökts flera gånger tidigare, bland annat av Delegationen mot felaktiga utbetalningar 2007⁶ och Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen 2019⁷. Ekonomistyrningsverket (ESV) har de senaste åren genomfört flera attitydundersökningar riktade till allmänheten. ESV:s senaste undersökning visade, i linje med tidigare studier, att allmänheten generellt har en negativ inställning till bidragsbrott.⁸ I en fördjupad analys baserad på föregående års undersökning visade ESV att förtroendet för myndigheter och egen erfarenhet av bidrag har betydelse för inställningen till bidragsbrott.⁹

I ESV:s undersökningar riktade till allmänheten är det få svarande som har fått ersättning från Arbetsförmedlingen eller a-kassa. IAF beslutade därför att under 2023 genomföra en attitydundersökning om bidragsbrott och kontroller riktad till personer som har haft arbetslöshetsersättning. Eftersom tidigare attitydundersökningar om bidragsbrott har haft få, eller inga svar från personer med arbetslöshetsersättning bidrar vår undersökning med ny kunskap i arbetet med att motverka fusk och felaktiga utbetalningar inom arbetslöshetsförsäkringen.

⁶ *Vem fuskar och varför? Om attityder till bidragsfusk i Sverige*, rapport 6.

⁷ *Bidragsmoralen i samhället*, rapport 2.

⁸ ESV 2024:32.

⁹ ESV 2023:44.

3 Ersättningstagarnas inställning till bidragsbrott och kontroller

I det här kapitlet redovisar vi resultaten från vår attitydundersökning riktad till personer som har haft arbetslöshetsersättning under hösten 2023. Kapitlets viktigaste resultat:

- De flesta i målgruppen har förtroende för a-kassan, Arbetsförmedlingen och myndigheter i allmänhet.
- Målgruppen överlag ser allvarligt på fusk, särskilt kvinnor, äldre (50–65 år) och inrikesfödda.
- Målgruppen upplever det som troligt att de skulle bli upptäckta vid fusk, men synen på kontroller är blandad.
- Unga anser i högre grad att det är lätt att komma i kontakt med och förstå information från Arbetsförmedlingen, medan äldre anser att det är lättare att komma i kontakt med och förstå information från a-kassan.
- Drygt hälften tycker att det är lätt att göra rätt vid ansökan om arbetslöshetsersättning.
- Sju av tio anser att de har fått sin arbetslöshetsersättning i rimlig tid, men andelen är lägre bland unga.

Vi redovisar utvalda uppdelningar på kön, ålder, utbildningsnivå, födelseregion och väntetid vid personens första ansökan om ersättning i den aktuella ersättningsperioden.¹⁰ En komplett redovisning finns i rapportens tabellbilaga.

I vissa fall jämför vi våra resultat med ESV:s senaste undersökning riktad till allmänheten¹¹, som genomfördes under samma tidsperiod som IAF:s undersökning riktad till ersättningstagare inom arbetslöshetsförsäkringen.

Förenklad redovisning av enkätsvaren

De flesta frågorna i vår enkät hade fem svarsalternativ samt alternativet *Ingen åsikt*. I rapporten har vi slagit ihop svarsalternativen 1 och 2, respektive 4 och 5 för de frågorna. I avsnitt 3.1 samt 3.3–3.6 benämner vi svarsalternativen 1 och 2 tillsammans som *Instämmer inte*, samt 4 och 5 tillsammans som *Instämmer*. Mittenalternativet 3 benämner vi *Varken eller*.

Instämmer inte alls		Instämmer helt			Ingen åsikt
1	2	3	4	5	
☐	☐	☐	☐	☐	☐
Instämmer inte (1-2)		Varken eller (3)	Instämmer (4-5)		Ingen åsikt

¹⁰ Bakgrundsvariablerna är hämtade ur IAF:s statistik- och tillsynsdatabas. Läs om hur IAF definierar väntetid på <https://www.iaf.se/globalassets/statistik/pm-om-vantetid.pdf>.

¹¹ ESV 2024:32.

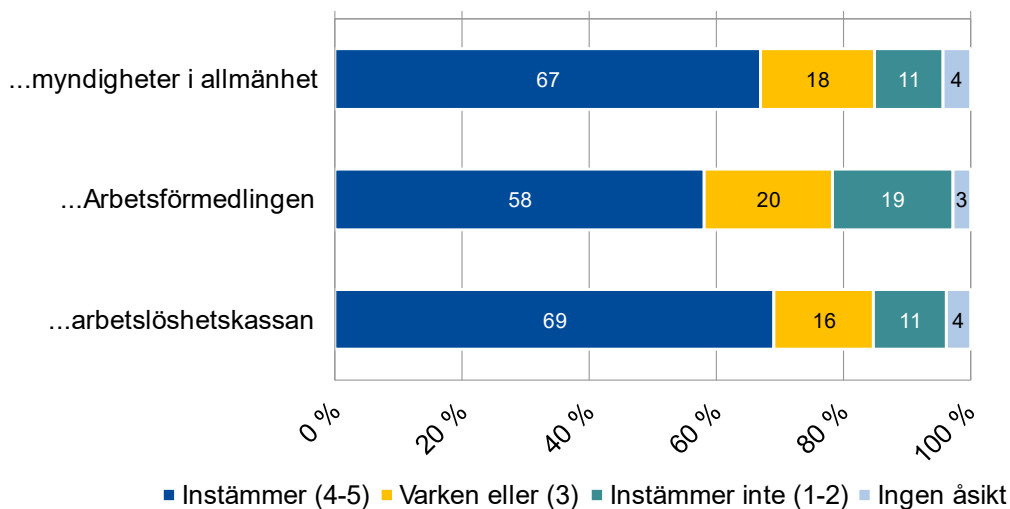

3.1 Förtroendet är högt för myndigheter och särskilt för a-kassan

I enkäten ställde vi frågor om vilket förtroende ersättningstagarna har för myndigheter i allmänhet, för Arbetsförmedlingen och för arbetslöshetskassan.

Ungefär två tredjedelar av målgruppen har förtroende för myndigheter i allmänhet, vilket framgår i figur 1. För Arbetsförmedlingen är förtroendet lägre, men knappt sex av tio har förtroende för Arbetsförmedlingen. A-kassan har knappt sju av tio förtroende för, vilket är något högre än för myndigheter i allmänhet.

Figur 1: Jag har förtroende för...

Jämfört med ESV:s senaste undersökning riktad till allmänheten¹² framgår det att personer med arbetslöshetsersättning i högre grad har förtroende för myndigheter i allmänhet, än vad befolkningen i stort har. I ESV:s undersökning svarar 55 procent att de har förtroende för myndigheter i allmänhet, vilket kan jämföras med 67 procent i vår undersökning.

ESV konstaterade i en fördjupande rapport att personer som har aktuell erfarenhet av bidrag generellt har högre förtroende för myndigheter än övriga.¹³ Det kan vara en förklaring till att vår målgrupp med arbetslöshetsersättning har ett högre förtroende för myndigheter än vad befolkningen i stort har.

¹² ESV 2024:32.

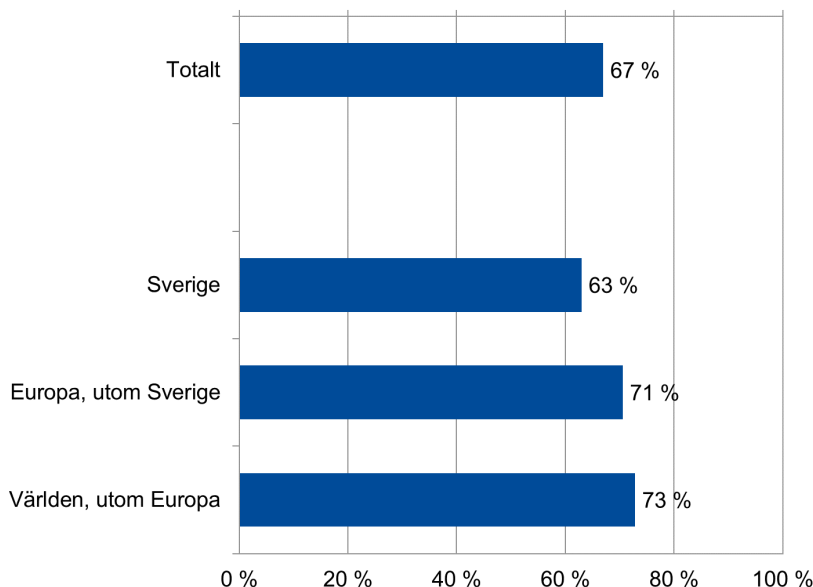
¹³ ESV 2023:44.

3.1.1 Utrikesfödda har högre förtroende för myndigheter än inrikesfödda

I figur 2 visar vi andelen som instämmer i att de har förtroende för myndigheterna i allmänhet uppdelat på födelseregion. 63 procent av ersättningstagarna födda i Sverige har svarat att de har förtroende för myndigheter i allmänhet, i jämförelse med 71 procent av ersättningstagarna födda i övriga Europa och 73 procent av de som är födda utanför Europa. Det finns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan kvinnor och män i vår undersökning.

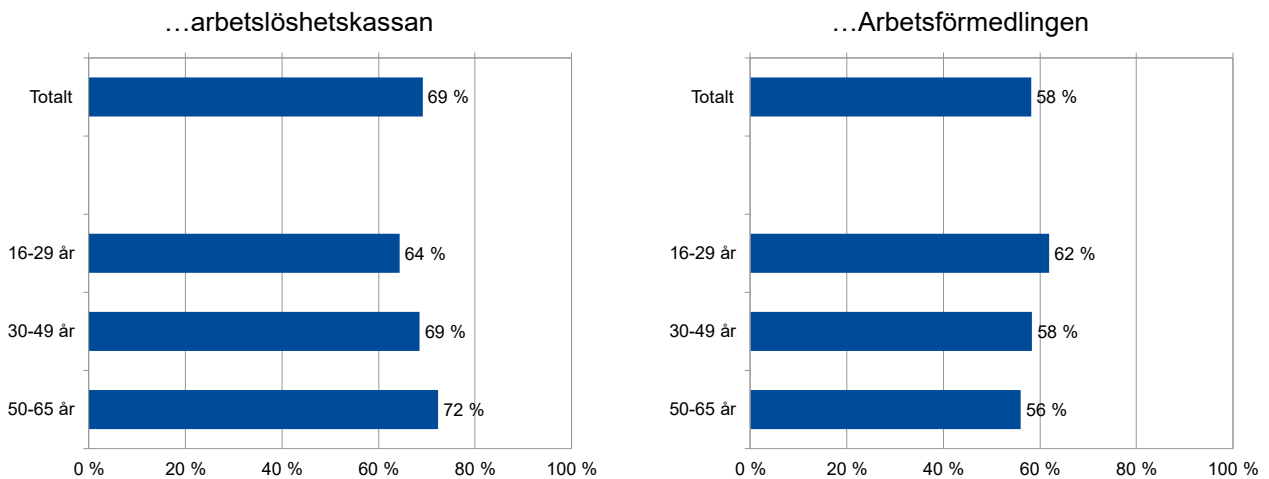
Figur 2: Andel som instämmer i att de har förtroende för myndigheter i allmänhet, uppdelat på födelseregion.

3.1.2 Äldre har högre förtroende för a-kassan än yngre

När det gäller förtroendet för myndigheter i allmänhet finns inga skillnader mellan yngre och äldre i målgruppen. Däremot skiljer sig förtroendet för a-kassan mellan den yngsta och äldsta åldersgruppen, vilket framgår i det vänstra diagrammet i figur 3. Förtroendet för a-kassan är högst i den äldsta åldersgruppen med 72 procent, och lägst i den yngsta åldersgruppen med 64 procent. När det gäller förtroendet för Arbetsförmedlingen finns inga statistiskt säkerställda skillnader mellan åldersgrupperna, även om det högra diagrammet i figur 3 antyder att förtroendet skulle kunna vara högre i den yngsta åldersgruppen och lägre i den äldsta.

Figur 3: Andel uppdelat på ålder som instämmer i att de har förtroende för...

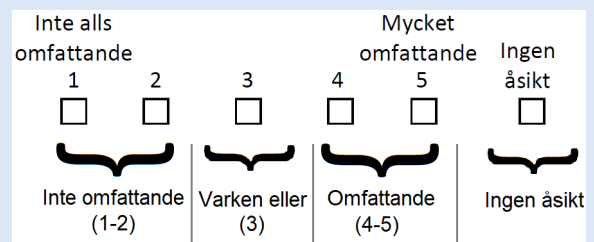
3.2 Målgruppens uppfattning om hur allvarligt och omfattande bidragsfusk är

I enkäten ställde vi sju frågor om ersättningstagarnas syn på fusk med bidrag och ersättning. Målgruppen fick bedöma hur omfattande de tror att bidragsfusk generellt är, samt specifikt för arbetslöshetsersättning. Tre frågor handlade om hur allvarligt målgruppen ser på olika typer av fusk samt på att inte sköta sitt arbetssökande. I en fråga bad vi målgruppen ta ställning till om det är allvarligast att människor fuskar med bidrag eller att människor inte får de bidrag de har rätt till. Slutligen har vi frågat målgruppen om de känner någon som har fuskat med bidrag. Den sista frågans resultat använder vi även i avsnitt 4.4 när vi undersöker om attityderna skiljer sig för de som har uppgett att de känner någon som har fuskat med bidrag.

Förenklad redovisning av enkätsvaren

De flesta frågorna i vår enkät hade fem svarsalternativ samt alternativet *Ingen åsikt*. I rapporten har vi slagit ihop svarsalternativen 1 och 2, respektive 4 och 5 för de frågorna.

För de två frågorna i det här avsnittet som berör fuskets omfattning benämner vi svarsalternativen 1 och 2 som *Inte omfattande* samt 4 och 5 som *Omfattande*.

För frågorna om hur allvarligt målgruppen ser på bidragsfusk benämner vi på motsvarande sätt 1 och 2 tillsammans som *Inte allvarligt* samt 4 och 5 som *Allvarligt*.

I samtliga fall benämner vi mittenalternativet 3 som *Varken eller*.

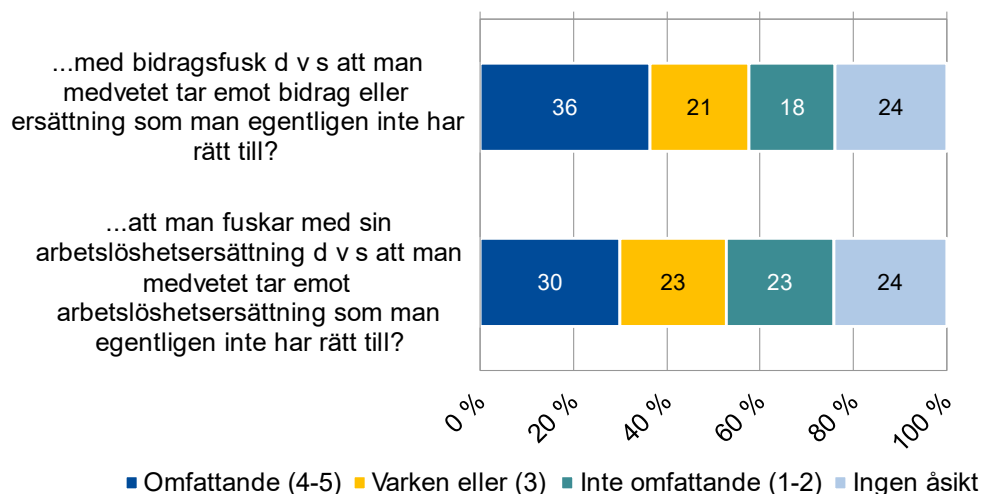

3.2.1 Fler tror att bidragsfusk i allmänhet är vanligare än fusk med arbetslöshetsersättning

I figur 4 visar vi att 36 procent av målgruppen bedömer att bidragsfusket generellt är omfattande. 18 procent bedömer att bidragsfusket inte är omfattande och en hög andel, 24 procent, anger att de inte har någon åsikt. I figuren visar vi även att andelen som bedömer att fusk specifikt med arbetslöshetsersättningen är omfattande är lägre än för bidragsfusk generellt, 30 procent.

Det finns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan kvinnors och mäns bedömningar av omfattningen av bidragsfusk, varken generellt eller specifikt för arbetslöshetsersättning.¹⁴

Figur 4: Hur vanligt tror du att det är...

I ESV:s undersökning riktad till befolkningen i stort framgår att 38 procent tror att bidragsfusk är omfattande.¹⁵ Det är snarlikt de 36 procent som tror det i vår undersökning riktad till personer med arbetslöshetsersättning.

3.2.2 De allra flesta tycker att det är allvarligt med fusk

För alla våra tre frågor om fusk eller misskötsel bedömer mer än 80 procent av målgruppen att det är allvarligt. Det visar vi i figur 5. Högst är andelen för frågan om att medvetet lämna felaktiga uppgifter till sin a-kassa, 87 procent, och lägst för frågan om att inte aktivt söka arbete när man får arbetslöshetsersättning, 81 procent.

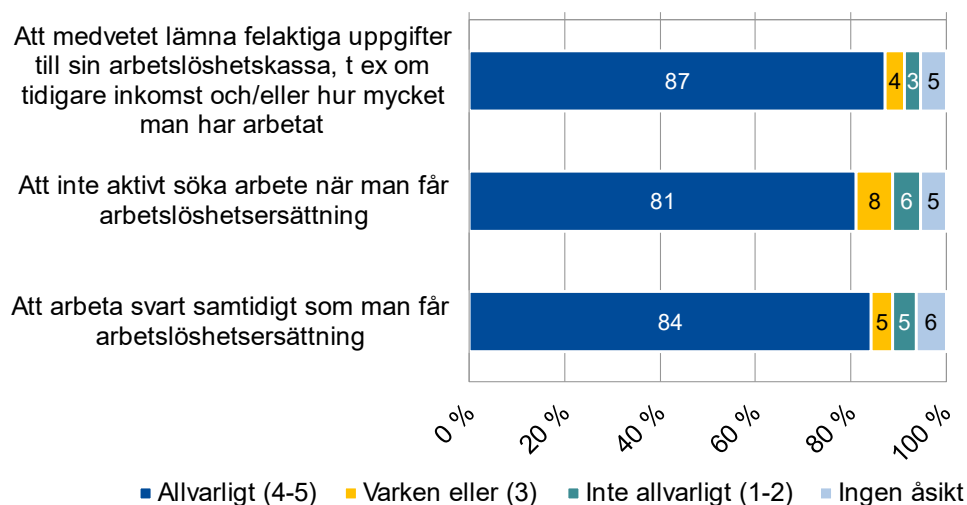
84 procent av vår målgrupp anser att det är allvarligt att arbeta svart samtidigt som man får arbetslöshetsersättning. Vårt resultat är likt resultatet i ESV:s senaste undersökning där

¹⁴ Se tabellbilaga.

¹⁵ Vi jämför därför denna fråga med ESV 2023:44, där fråga och svarsalternativ var likadant formulerade som i vår undersökning, undantaget svarsalternativet *Ingen åsikt* i vår undersökning, som var formulerat *Har ingen uppfattning* i ESV 2023:44. Det kan ha viss påverkan på resultaten. Vi har valt att inte jämföra denna fråga med ESV:s senaste undersökning, ESV 2024:32, där det skett ytterligare ändringar i svarsalternativen.

ungefär 87 procent av allmänheten ansåg att det är allvarligt att arbeta svart och samtidigt få ersättning för sjukdom eller arbetslöshet.¹⁶

Figur 5: Hur allvarligt tycker du att följande är?

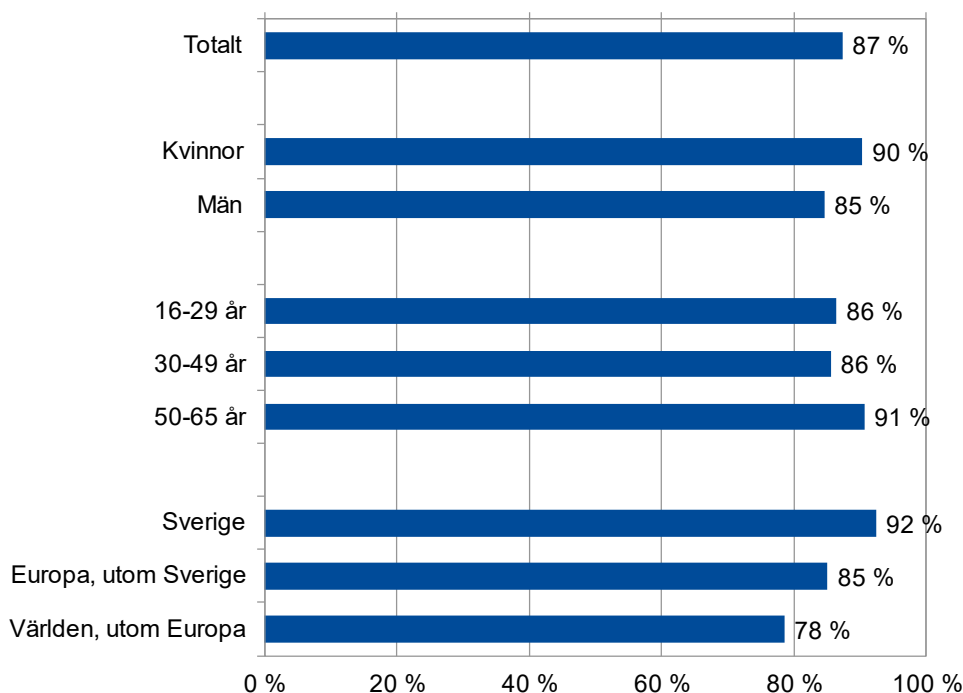
3.2.2.1 Kvinnor, äldre och inrikesfödda ser allvarligare på fusk

I figur 6 visar vi att kvinnor, äldre och inrikesfödda i högre grad anser att det är allvarligt att medvetet lämna felaktiga uppgifter till sin a-kassa. 90 procent av kvinnorna och 85 procent av männen anser att det är allvarligt. I åldersgruppen 50–65 år är andelen 91 procent och i båda de yngre åldersgrupperna 86 procent. För inrikesfödda är andelen 92 procent, för födda i övriga Europa 85 procent och för utomeuropeiskt födda 78 procent.

¹⁶ ESV 2024:32.

Figur 6: Andel som anser att det är allvarligt att medvetet lämna felaktiga uppgifter till sin arbetslöshetskassa, uppdelat på kön, ålder och födelseregion.

För de två andra frågorna, att inte aktivt söka arbete och att arbeta svart, där målgruppen fick bedöma allvarlighetsgraden av fusk och misskötsel är svaren utifrån ålder, kön och födelseregion liknande som för frågan om att lämna felaktiga uppgifter.¹⁷

Kvinnor ser mer allvarligt på svartarbete

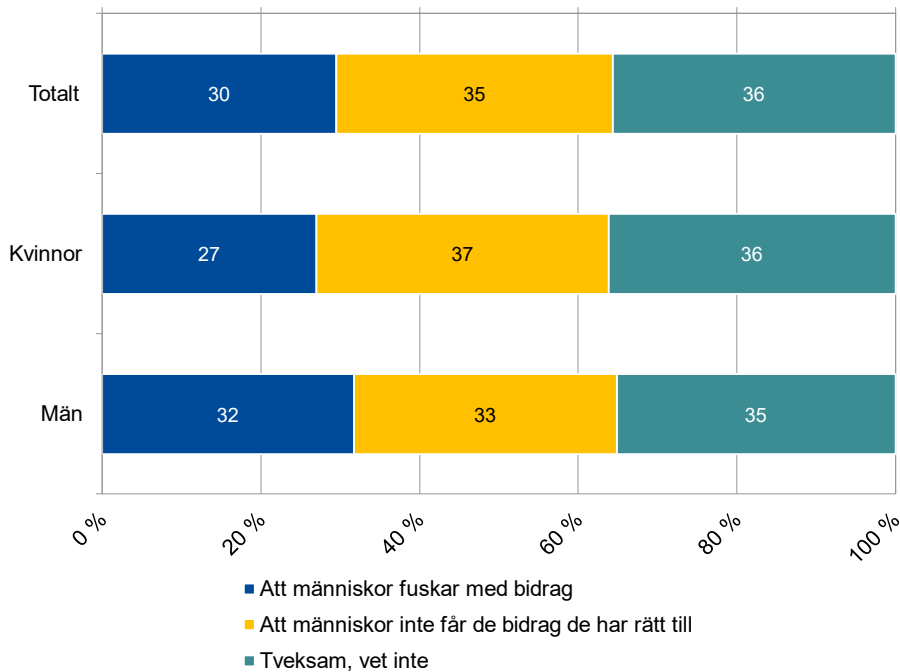
88 procent av kvinnorna och 81 procent av männen tycker att det är allvarligt att jobba svart samtidigt som man får arbetslöshetsersättning.

3.2.3 Fler män än kvinnor tycker att fusk med bidrag är allvarligare än att människor inte får de bidrag de har rätt till

I enkäten fick målgruppen ta ställning till vad som är det allvarligaste problemet idag – att fuska med bidrag eller att människor inte får de bidrag som de har rätt till. En högre andel anser att det är allvarligare att människor inte får de bidrag som de har rätt till, jämfört med att människor fuskar med bidrag. Det är även en hög andel som anger att de är tveksamma eller inte vet. Det visar vi i figur 7. Bland männen är det ungefär lika vanligt att svara att det är allvarligast att människor fuskar med bidrag som att svara att det är allvarligast att människor inte får de bidrag de har rätt till. För kvinnorna är det däremot en högre andel som anser att det är allvarligast att människor inte får de bidrag de har rätt till. Även det framgår i figur 7.

¹⁷ Se rapportens tabellbilaga.

Figur 7: Vilket tycker du är det allvarligaste problemet idag – att människor fuskar med bidrag eller att människor inte får de bidrag de har rätt till?

Det finns också skillnader utifrån ålder i vad målgruppen ser som allvarligast. Den äldsta åldersgruppen, 50–65 år tycker att det är allvarligare att människor fuskar med bidrag än att de inte får de bidrag de har rätt till. Det skiljer sig från de två yngre åldersgrupperna, som anser att det är allvarligare att människor inte får de bidrag de har rätt till.¹⁹

Liknande resultat som Delegationen för korrekta utbetalningar

Vårt resultat för frågan om vilket som är det allvarligaste problemet var i linje med rapporten från Delegationen för korrekta utbetalningar 2019¹⁸. Även i deras undersökning ansåg kvinnor och yngre i högre grad att det är allvarligast att människor inte får de bidrag de har rätt till.

¹⁸ Delegationen för korrekta utbetalningar, *Bidragsmoralen i samhället*, rapport 2.

¹⁹ Se tabellbilaga.

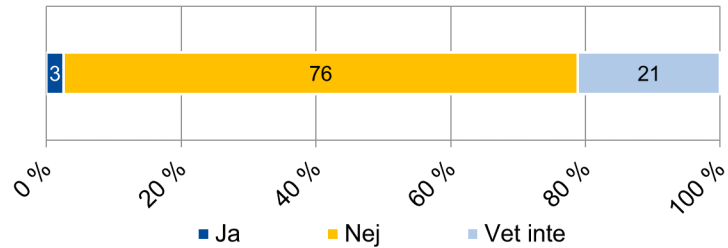

3.2.4 Få uppger att de känner någon som har fuskat

I enkäten ställde vi frågan om den svarande personligen känner någon som medvetet har tagit emot mer bidrag eller ersättning än hen har haft rätt till under de senaste 12 månaderna. Bara 3 procent av vår målgrupp uppger att de

gör det och 21 procent svarar att de inte vet. Det visar vi i figur 8. I ESV:s senaste undersökning riktad till allmänheten svarar en högre andel, cirka 8 procent, att de känner någon som medvetet har tagit emot mer bidrag eller ersättning än hen har haft rätt till.²⁰

Figur 8: Känner du personligen någon som medvetet har tagit emot mer bidrag eller ersättning än hen haft rätt till under de senaste 12 månaderna?

3.3 Hög upplevd upptäcktsrisk vid fusk men synen på kontroller varierar

I enkäten ställer vi sex frågor om kontroller. Frågorna berör om det är troligt att den svarande skulle bli upptäckt vid fusk med bidrag och ersättning, om myndigheterna borde få utbyta mer information med varandra i kontrollsyfte, samt om den svarande anser att myndigheterna och a-kassan är överdrivet noggranna i sina kontroller.

3.3.1 De flesta upplever hög upptäcktsrisk vid fusk

En hög andel, 73 procent, uppger att det är troligt att myndigheterna skulle upptäcka om de fuskade med bidrag, vilket vi visar i figur 9. Det är en betydligt högre andel än i ESV:s senaste undersökning riktad till allmänheten, där 43 procent instämde i samma påstående.²¹ I ESV:s fördjupade analys visades att personer med aktuell erfarenhet av bidrag anger en högre upplevd upptäcktsrisk än personer utan aktuell erfarenhet av bidrag,²² vilket skulle kunna vara en förklaring till den högre andelen i vår undersökning.

På frågan om det är troligt att a-kassan skulle upptäcka ens fusk med arbetslöshetsersättning är andelen likartad som för myndigheterna generellt, 71 procent. Även det visar vi i figur 9. På båda frågorna är andelen som instämmer högre bland kvinnor än bland män.²³

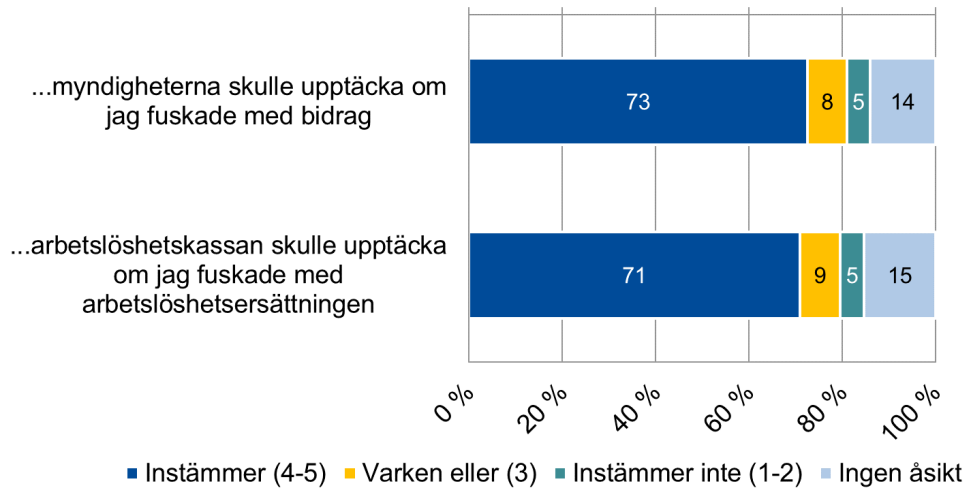
²⁰ ESV 2024:32.

²¹ ESV 2024:32.

²² ESV 2023:44.

²³ Se rapportens tabellbilaga.

Figur 9: Det är troligt att...

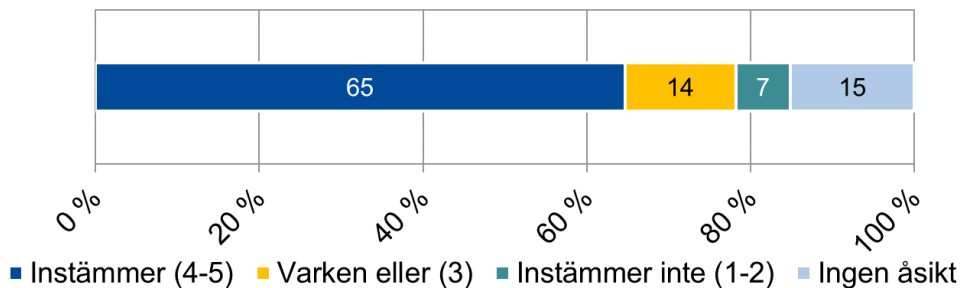

3.3.2 Varierande syn på a-kassans och myndigheternas kontroller

En hög andel, 65 procent, av vår målgrupp instämmer i att myndigheterna borde få utbyta mer information med varandra i kontrollsyfte, vilket visas i figur 10. I ESV:s senaste undersökning riktad till befolkningen i stort är det en ännu högre andel som instämmer i det, 80 procent.²⁴

Det finns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan kvinnors och mäns svar i vår målgrupp för den här frågan.

Figur 10: Myndigheterna borde få utbyta mer information med varandra i kontrollsyfte.

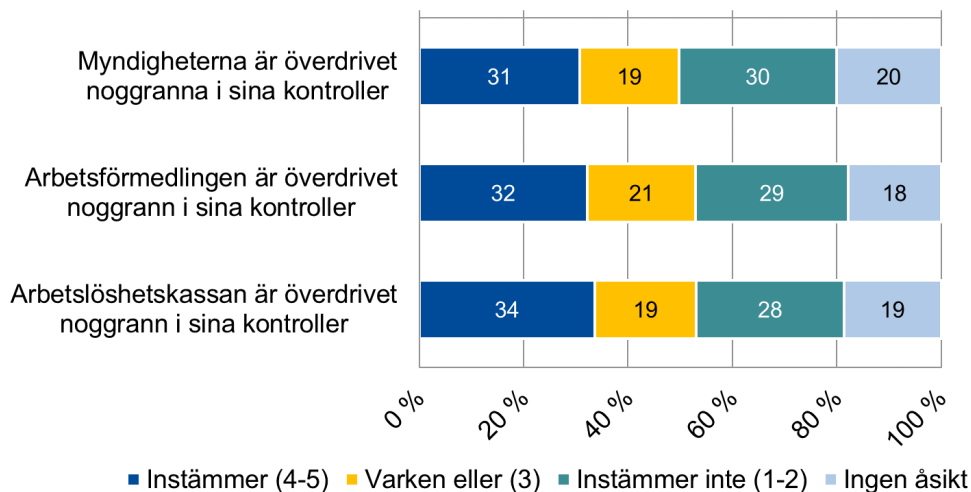

Det är ungefär tre av tio i målgruppen både som instämmer i att myndigheterna är överdrivet noggranna i sina kontroller och som inte instämmer i det. Två av tio svarar att de inte har någon åsikt i frågan. Det visar vi i figur 11. I figuren framgår även att svaren är likartade för frågorna om Arbetsförmedlingen respektive a-kassan är överdrivet noggranna i sina kontroller.

²⁴ ESV 2024:32.

Figur 11: Myndigheterna, Arbetsförmedlingen respektive a-kassan är överdrivet noggranna i sina kontroller.

Vår målgrupp, som har haft arbetslöshetsersättning, anser i betydligt högre grad att myndigheterna är överdrivet noggranna i sina kontroller jämfört med vad allmänheten i stort anser. Det framgår vid en jämförelse med resultaten från ESV:s senaste undersökning.²⁵ I den undersökningen instämmer ungefär en av tio i påståendet, jämfört med ungefär tre av tio bland de som har haft arbetslöshetsersättning. Bland allmänheten är det drygt hälften som svarar att de inte instämmer i påståendet, vilket kan jämföras med tre av tio bland de som har haft arbetslöshetsersättning.

3.3.2.1 Utrikesfödda tycker i högre grad att myndigheternas kontroller är överdrivet noggranna

Andelen som instämmer i att myndigheternas kontroller är överdrivet noggranna skiljer sig kraftigt utifrån födelseregion och utbildningsnivå. I figur 12 framgår att andelen som instämmer i det är 17 procent bland inrikes födda, vilket är betydligt lägre än för personer födda i övriga Europa, 44 procent, och födda utom Europa, 50 procent.

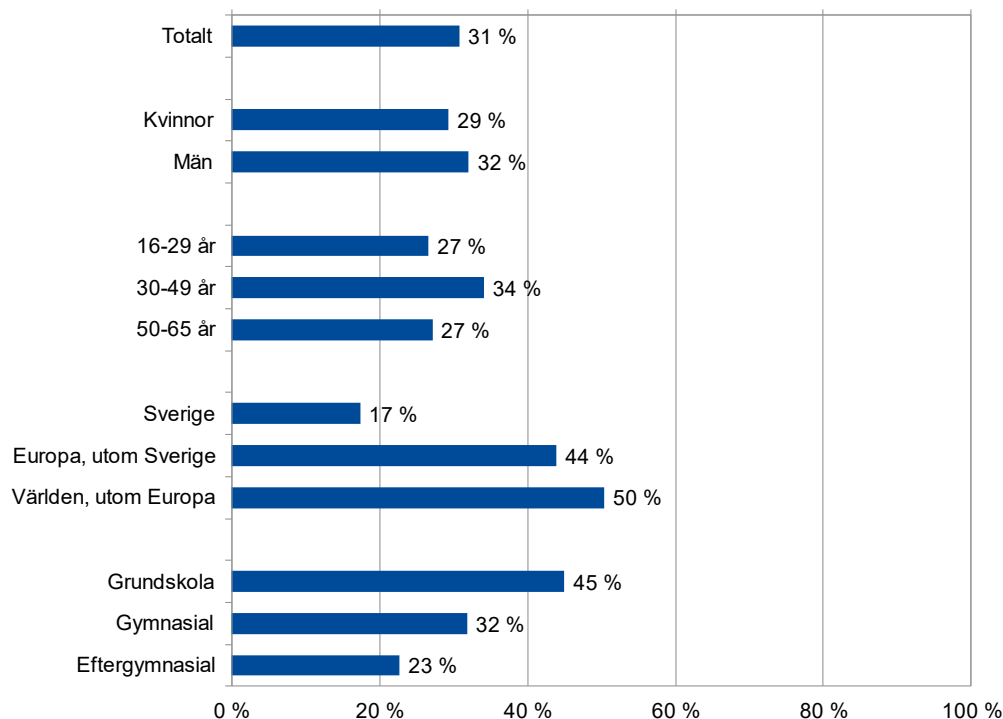
När det gäller utbildningsnivå instämmer 45 procent bland de med högst grundskoleutbildning i att myndigheterna är överdrivet noggranna i sina kontroller. Det kan jämföras med 32 procent bland de med högst gymnasial utbildning och 23 procent bland de med eftergymnasial utbildning.

I figur 12 framgår även att skillnaderna när det gäller ålder och kön är små, jämfört med skillnaderna för födelseregion och utbildningsnivå. Åldersgruppen 30–49 år instämmer i högre grad än de två andra åldersgrupperna i att myndigheterna är överdrivet noggranna i sina kontroller. Det finns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan kvinnor och män i andelen som instämmer i att myndigheterna är överdrivet noggranna i sina kontroller. Däremot framgår i rapportens tabellbilaga att kvinnorna i högre grad än männen svarar att de inte alls

²⁵ ESV 2024:32.

instämmer i påståendet. Det ger visst stöd för att kvinnor i målgruppen är mer positivt inställda till myndigheternas kontroller än män.

Figur 12: Andel som instämmer i att myndigheterna är överdrivet noggranna i sina kontroller, uppdelat på kön, ålder, födelseregion och utbildningsnivå.

Liknande mönster som i figur 12 framkommer när vi delar upp svaren på om Arbetsförmedlingen respektive a-kassorna är överdrivet noggranna i sina kontroller.²⁶

3.4 Sex av tio är nöjda med a-kassans nåbarhet och information

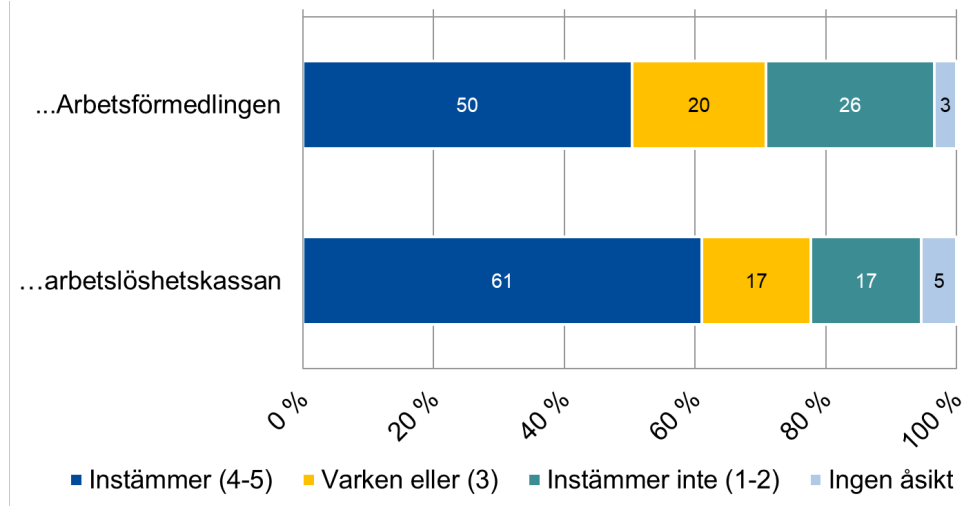
I enkäten frågar vi målgruppen om de anser att det är lätt att komma i kontakt med och att förstå informationen från Arbetsförmedlingen respektive arbetslöshetskassan.

Hälften av ersättningstagarna instämmer i att det är lätt att komma i kontakt med Arbetsförmedlingen. Det är lägre än för a-kassan, som ungefär 6 av 10 instämmer i att det är lätt att komma i kontakt med. Det visar vi i figur 13.

²⁶ Se tabellbilaga.

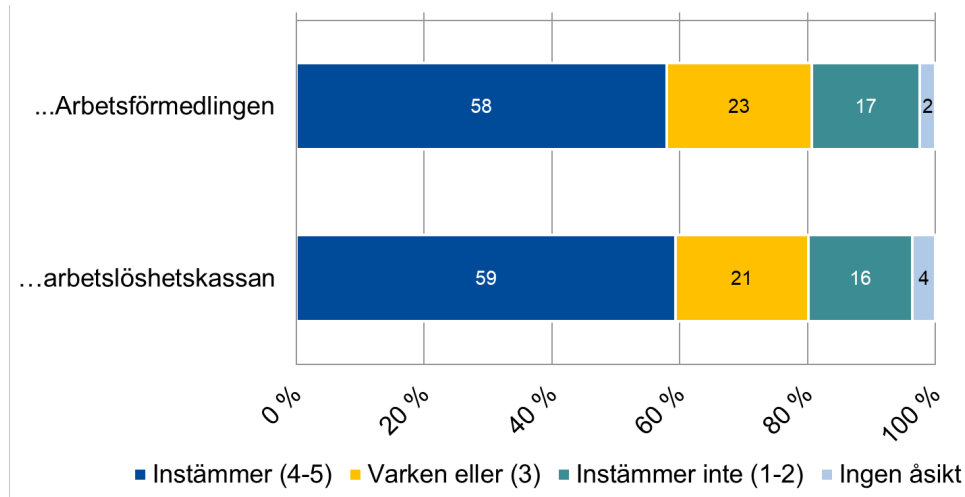

Figur 13: Det är lätt att komma i kontakt med...

Nära sex av tio instämmer i att det är lätt att förstå informationen från Arbetsförmedlingen respektive a-kassan. Det framgår i figur 14.

Figur 14: Det är lätt att förstå informationen från...

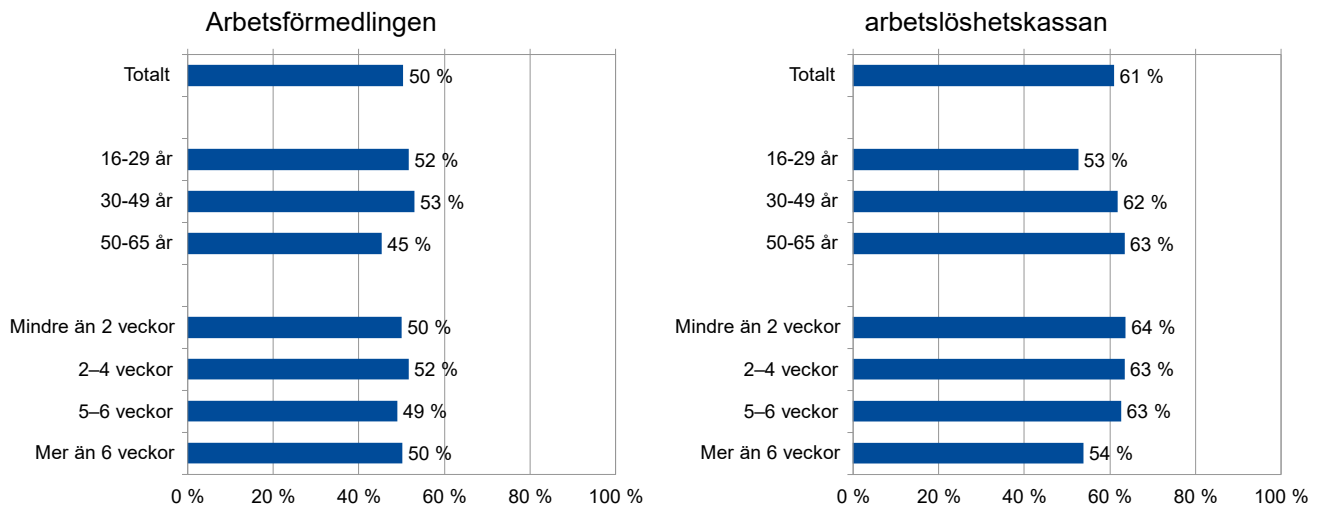
Det finns inga statistiskt säkerställda skillnader i hur kvinnor och män svarar när det gäller frågorna om kontakt och nåbarhet.

3.4.1 Yngre är mer nöjda med Arbetsförmedlingens nåbarhet och information medan äldre är mer nöjda med a-kassans

När frågorna om nåbarhet och information delas upp per åldersgrupp framgår det att den äldsta åldersgruppen, 50–65 år, i lägst grad instämmer i att det är lätt att komma i kontakt med Arbetsförmedlingen samt i att det är lätt att förstå information från Arbetsförmedlingen. För a-kassan är mönstret det omvända, den yngsta åldersgruppen instämmer i lägst grad i att det är lätt att komma i kontakt med samt att förstå informationen från a-kassan. I figur 15 visar vi frågorna om det är lätt att komma i kontakt med Arbetsförmedlingen respektive a-kassan uppdelat på ålder.

I figuren visar vi även resultaten uppdelat på hur många veckor de svarande fick vänta på att få sin första ersättning i perioden utbetald från a-kassan. När det gäller väntetiden framgår det av högra diagrammet i figur 15 att andelen som instämmer i att det är lätt att komma i kontakt med a-kassan inte skiljer sig beroende på väntetid för de som fick vänta upp till sex veckor på sin ersättning. För dem ligger andelen på 63–64 procent. För sökande som väntade på ersättning i mer än sex veckor är andelen som instämmer betydligt lägre, 54 procent. För frågan om det är lätt att komma i kontakt med Arbetsförmedlingen finner vi inga skillnader beroende på hur länge de svarande fick vänta på ersättning från a-kassan. Det visar vi i det vänstra diagrammet i figur 15.

Figur 15: Andel uppdelat på ålder och väntetid som instämmer i att det är lätt att komma i kontakt med...

3.5 Drygt hälften tycker att det är lätt att göra rätt vid ansökan om arbetslöshetsersättning

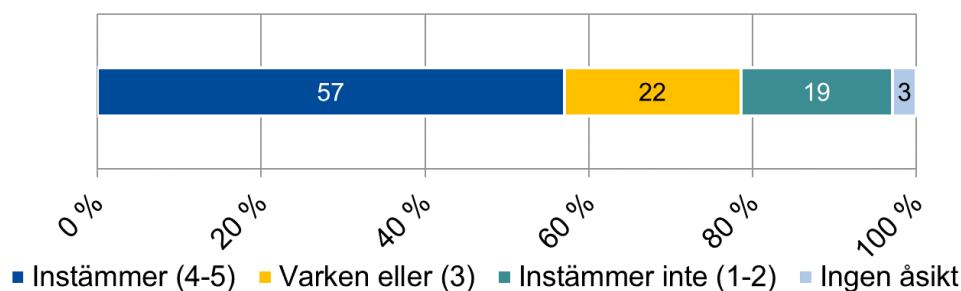
I enkäten fanns två frågor om ansökan och regler. En om det är lätt att göra rätt när man ska ansöka om arbetslöshetsersättning och en om reglerna om arbetslöshetsersättning är lätta att förstå.

En majoritet av målgruppen instämmer i att det är lätt att göra rätt när man ska ansöka om arbetslöshetsersättning, 57 procent. 19 procent instämmer inte i påståendet. Det visar vi i figur 16. I ESV:s senaste undersökning riktad till allmänheten instämmer 45 procent i påståendet *Min uppfattning är att det är lätt att göra rätt när man ansöker om ersättning*,²⁷ vilket är likt resultatet för frågan om att ansöka om arbetslöshetsersättning i vår undersökning.

²⁷ ESV 2024:32.

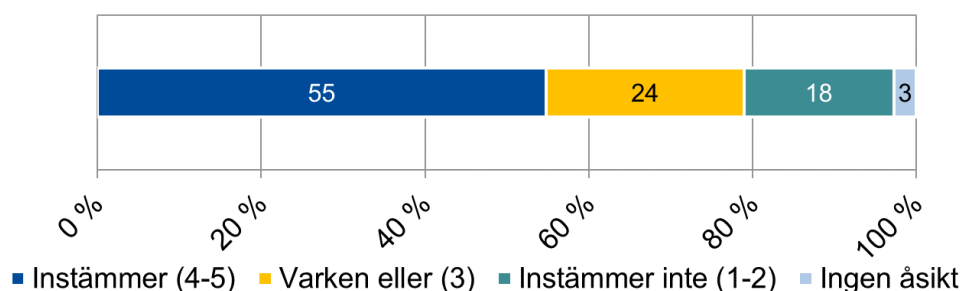

Figur 16: Det är lätt att göra rätt när man ska ansöka om arbetslöshetsersättning.

Målgruppens svar för påståendet om att reglerna om arbetslöshetsersättning är lätta att förstå är lika svaren för påståendet om att det är lätt att göra rätt när man ska ansöka om arbetslöshetsersättning. I figur 17 visar vi att 55 procent instämmer i påståendet.

Figur 17: Jag tycker att reglerna om arbetslöshetsersättning är lätta att förstå.

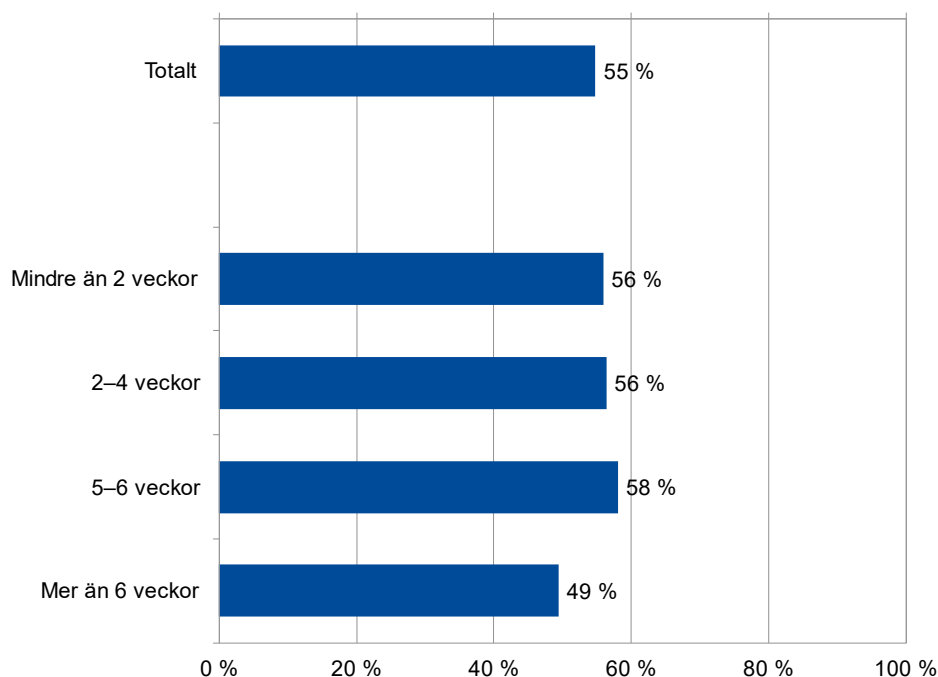

När det gäller frågorna om ansökan och regler finns det inga skillnader i hur kvinnor och män har svarat. Däremot finns det skillnader kopplat till hur länge en person har fått vänta på sin arbetslöshetsersättning, vilket vi visar i nästföljande avsnitt.

3.5.1 De som fick vänta länge på sin ersättning håller i lägre grad med om att reglerna är lätta att förstå

I figur 18 visar vi att de personer som har väntat längst på att få sin arbetslöshetsersättning i lägre grad instämmer i att reglerna om arbetslöshetsersättning är lätta att förstå, 49 procent. För de som har väntat upp till 6 veckor på sin ersättning är andelen som instämmer i påståendet 56–58 procent.

Figur 18: Andel som instämmer i att reglerna om arbetslöshetsersättning är lätta att förstå, uppdelat på väntetid.

Det finns även skillnader i andelen som instämmer i att reglerna är lätta att förstå beroende på födelseregion och utbildningsnivå. De som är födda i Sverige instämmer i lägre grad i påståendet än de som är födda utomlands. Vid en uppdelning på utbildningsnivå är andelen som instämmer i att reglerna är lätta att förstå högre för de med högst grundskoleutbildning, och lägre för de med en längre utbildning.²⁸

Vid uppdelningar på väntetid, födelseregion och utbildningsnivå av frågan om det är lätt att göra rätt när man ska ansöka om ersättning är mönstren liknande som för frågan om att reglerna är lätta att förstå.

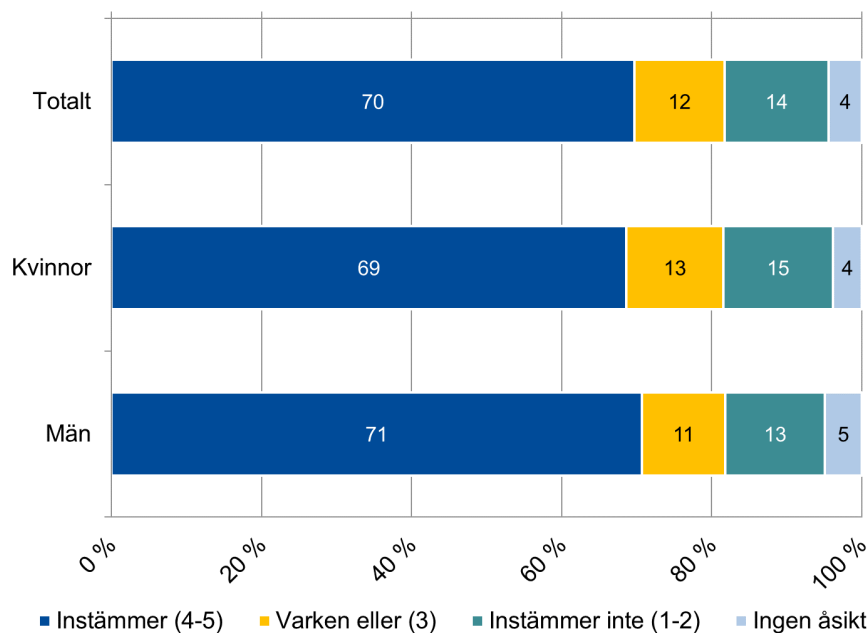
3.6 Sju av tio anser att de har fått sin arbetslöshetsersättning i rimlig tid

Vi har ställt en fråga i enkäten om målgruppen anser att arbetslöshetsersättningen har betalats ut inom rimlig tid. Även om vissa a-kassor i perioder har haft långa väntetider för utbetalning av den första ersättningen, så instämmer 7 av 10 i målgruppen i att deras ersättning har betalats ut inom rimlig tid. 14 procent instämmer inte i att de har fått sin ersättning inom rimlig tid. Det finns ingen större skillnad på hur kvinnor och män har svarat. Det visar vi i figur 19.

²⁸ Se rapportens tabellbilaga.

Figur 19: Min arbetslöshetsersättning har betalats ut inom rimlig tid.

3.6.1 Yngre instämmer i lägre grad i att de har fått sin ersättning inom rimlig tid

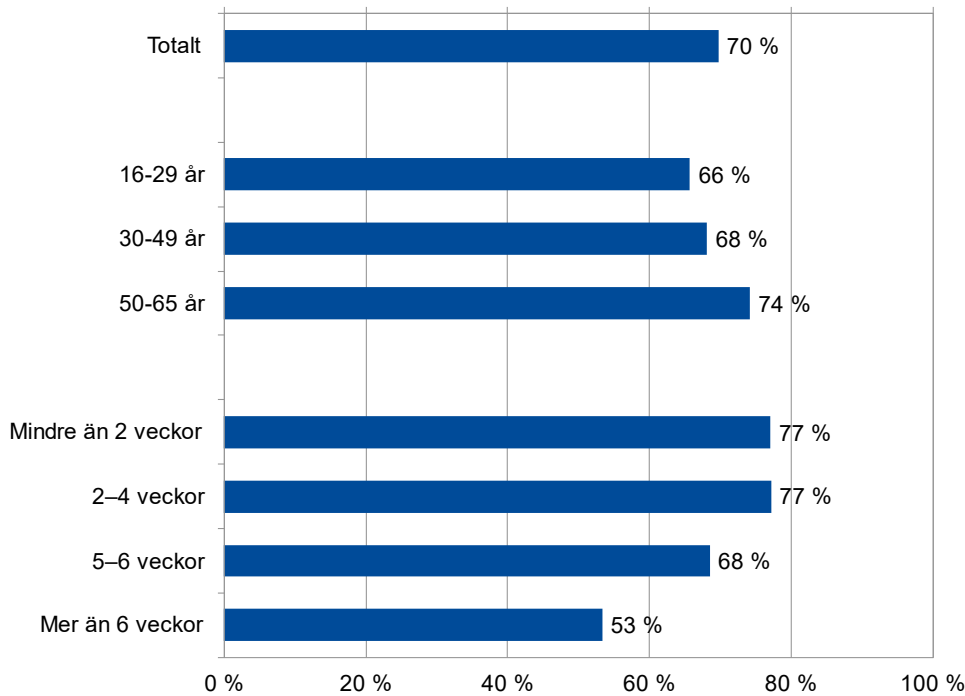
De som tillhör de två åldersgrupperna, 16–29 år och 30–49 år, instämmer i lägre grad i att de har fått sin ersättning utbetald inom rimlig tid än den äldsta åldersgruppen 50–65 år.

Andelarna som instämmer är 66 respektive 68 procent för de yngre åldersgrupperna och 74 procent för den äldsta åldersgruppen. Det framgår i figur 20. En förklaring är att de yngre som svarade på vår undersökning hade en faktisk väntetid på sin första ersättning som i genomsnitt var något längre än den äldsta åldersgruppen.²⁹

I figur 20 visar vi även att andelen som instämmer i att de har fått sin ersättning utbetald inom rimlig tid minskar ju längre deras faktiska väntetid för ersättning var. För de som fick vänta i upp till fyra veckor på ersättning instämmer 77 procent i att de fick sin ersättning inom rimlig tid. För de som fick vänta i 5–6 veckor på ersättning är andelen 68 procent, och för de som fick vänta i mer än 6 veckor är den 53 procent. Uppgiften om de svarandes faktiska väntetid för ersättning kommer från IAF:s statistik- och tillsynsdataas.

²⁹ Även vid en jämförelse mellan åldersgrupperna för personer som hade lika långa väntetider så instämmer den äldsta åldersgruppen, 50-65 år, i högre grad än de två yngre åldersgrupperna, i att deras ersättning har betalats ut inom rimlig tid. Skillnaderna mellan åldersgrupperna förklaras alltså inte fullt ut av skillnader i faktisk väntetid.

Figur 20: Andel som instämmer i att deras arbetslöshetsersättning har betalats ut inom rimlig tid, uppdelat på ålder och väntetid.

3.7 Målgruppens åsikter om bidragsfusk och kontroller

De svarande fick möjlighet att lämna en öppen kommentar om bidragsfusk och kontroller i arbetslöshetsförsäkringen. Formuleringen löd: ”Här har du möjlighet att lämna ytterligare kommentarer om bidragsfusk och kontroller i arbetslöshetsförsäkringen”. Totalt lämnade 673 personer en kommentar.

Vi har sammanställt de öppna svaren i övergripande kategorier, med stöd av programvaran ChatGPT. Större delen av svaren kan delas in i tre huvudsakliga kategorier:

- bidragsfusk och kontroller
- personliga reflektioner och erfarenheter
- åsikter om arbetslöshet och stödsystem.

3.7.1 Bidragsfusk och kontroller

Den här kategorin innehåller kommentarer som rör fusk inom välfärdssystemet, hur utbrett det upplevs vara och vilka åtgärder som bör vidtas.

Exempel på svar:

”Bidragsfusk är ett allvarligt problem som underminerar trovärdigheten i sociala trygghetssystem. Effektiva kontroller och en rättvis process för att upptäcka och hantera fusk är avgörande för att säkerställa att förmånerna går till dem som behöver dem. Balans är viktigt för att undvika byråkrati och hinder för ärliga sökande.”

”Man har gjort lagar efter de få som fuskar så att alla andra ärliga får sona för det och man försvårar och kontrollerar i all oändlighet. De flesta som är arbetslösa vill jobba och inte fuska. Kollektivt straff.”

”Rätt ska vara rätt. Det är bra att bidragsfusk kollas upp, men det är minst lika viktigt att de som har rätt till ersättning, ska få det i rimlig tid.”

”Samkörning mellan a-kassan, Försäkringskassan, socialen och polisens register för att spåra fusket vore bra.”

3.7.2 Personliga reflektioner och erfarenheter

Den här kategorin innehåller kommentarer som rör utmaningar med att vara arbetslös och hur det har påverkat olika personers tillvaro.

Exempel på svar:

”AF stressar arbetslösa, likaså a-kassan, med hot om att du inte får din ersättning. Varför då? Det är ju en försäkring som jag betalat för i årtal. Det är jobbigt nog att bli av med jobbet. F.d. arbetslös.”

”Hej! Jag tycker kontroller är bra. Jag som svensk och har akademisk utbildning tyckte det var extremt snårigt och komplicerat att söka bidrag i alla olika steg, tack!”

”Lever nu på a-kassa samt sparpengar. Fruktansvärd oro för min ekonomiska situation. Eller daglig ångest skulle jag säga...”

”När man går på a-kassa och får runt 15–20 tusen i månaden så förstår man att pengarna inte räcker till utgifter och mat. Jag förstår att man vill dryga ut kassan med svartjobb. Det är inte rätt, men jag kan förstå det nu när allt är så dyrt.”

3.7.3 Åsikter om arbetslöshet och stödsystem

Den här kategorin innehåller åsikter om hur välfärdssystemet fungerar som helhet, men även utifrån effektivitet, rättvisa och tillgänglighet.

Exempel på svar:

”Arbetsförmedlingen behöver vara mer aktiv och lättillgänglig för människor att kontakta och på så sätt förstå hur det fungerar. Idag får du olika personer och kan få vänta väldigt länge på att få hjälp.”

”Om man blir arbetslös efter 60 men innan man kan gå i pension, så blir det ganska meningslöst att sitta och ansöka om arbeten eftersom ingen tycks anställa en person över 60. Det skapar bara merarbete för a-kassan, AF och rekryterande arbetsgivare. Man ska slippa ansöka om allsköns arbeten efter fyllda 60 år men ändå få a-kassa som man betalat till under 40 års arbetsliv.”

”Skamligt att man får vänta i två månader innan ersättning kommer. Arbetslösa personer har också räkningar att betala.”

”Även om både a-kassan och AF är tydliga med hur reglerna ser ut, så är regelverket kring a-kassa/sjukersättning otydliga. När bör man ha a-kassa, när bör man ha sjukersättning? Och varför blir ersättningsnivån så olika? Då blir det lätt fel.”

4 Faktorer som samvarierar med förtroendet för a-kassan och myndigheter samt inställningen till fusk och kontroller

I det här kapitlet redovisar vi analyser av

- vad som samvarierar med förtroendet för a-kassan, Arbetsförmedlingen och myndigheter i allmänhet
- hur förtroendet samvarierar med inställningen till kontroller
- hur förtroendet samvarierar med inställningen till fusk
- hur attityderna samvarierar med att känna någon som fuskat.

Våra analyser visar att:

- Förtroendet för a-kassan, och myndigheterna samvarierar framför allt med deras närhet och information. Förtroendet hänger även ihop med hur lätt det är att förstå reglerna om arbetslöshetsersättning och hur lätt det är att göra rätt vid ansökan. En annan faktor som samvarierar med förtroendet för a-kassan är hur länge de svarande fick vänta på att få sin arbetslöshetsersättning utbetald.
- Ersättningstagare med högre förtroende för a-kassan och myndigheter har en högre acceptans för kontroller och en lägre acceptans för fusk.
- Ju högre förtroende ersättningstagarna har, i desto högre grad upplever de det som troligt att myndigheterna skulle upptäcka bidragsfusk.
- Ersättningstagare som har uppgett att de känner någon som har fuskat:
 - Tror att fusk är vanligare.
 - Upplever en lägre risk att bli upptäckta om de fuskar.
 - Har ett lägre förtroende för a-kassan och myndigheter.
 - Är mer positiva till kontroller.
 - Tycker i lägre utsträckning än andra att a-kassan och myndigheterna är överdrivet noggranna i sina kontroller.
 - Anser i högre grad än andra att myndigheter ska få utbyta information i kontrollsyfte.

Vi har analyserat frågeställningarna genom att undersöka samband mellan hur ersättningstagarna har svarat på de olika frågorna i vår enkät. Det innebär att vi har analyserat om exempelvis de som svarar på ett visst sätt om att komma i kontakt med a-kassan även svarar på ett visst sätt om sitt förtroende för a-kassan. Sambanden har analyserats med hjälp av regressionsmodeller och korrelationsanalyser. Vi illustrerar utvalda samband i figurer. Flera av frågeställningarna har tidigare analyserats av ESV utifrån deras enkätresultat för hela befolkningen, och samtliga jämförelser med ESV i det här kapitlet syftar på ESV:s rapport *Allmänhetens inställning till bidragsbrott och myndigheternas kontroller 2023*³⁰. Vårt syfte är

³⁰ ESV 2023:44.

därför att undersöka om liknande samband finns för personer med arbetslöshetsersättning som för befolkningen i stort, samt att fördjupa förståelsen om vad som samvarierar med förtroendet för a-kassorna och myndigheterna.

Eftersom vi analyserar sambanden utifrån svar på våra enkätfrågor kan vi inte med säkerhet slå fast orsakssamband eller att ersättningstagarnas svar på våra enkätfrågor faktiskt återspeglar sig i deras beteende och handlingar. Det kan även finnas många andra faktorer som samvarierar med exempelvis förtroendet för a-kassorna och myndigheter än de som vi har tagit upp i vår enkätundersökning.

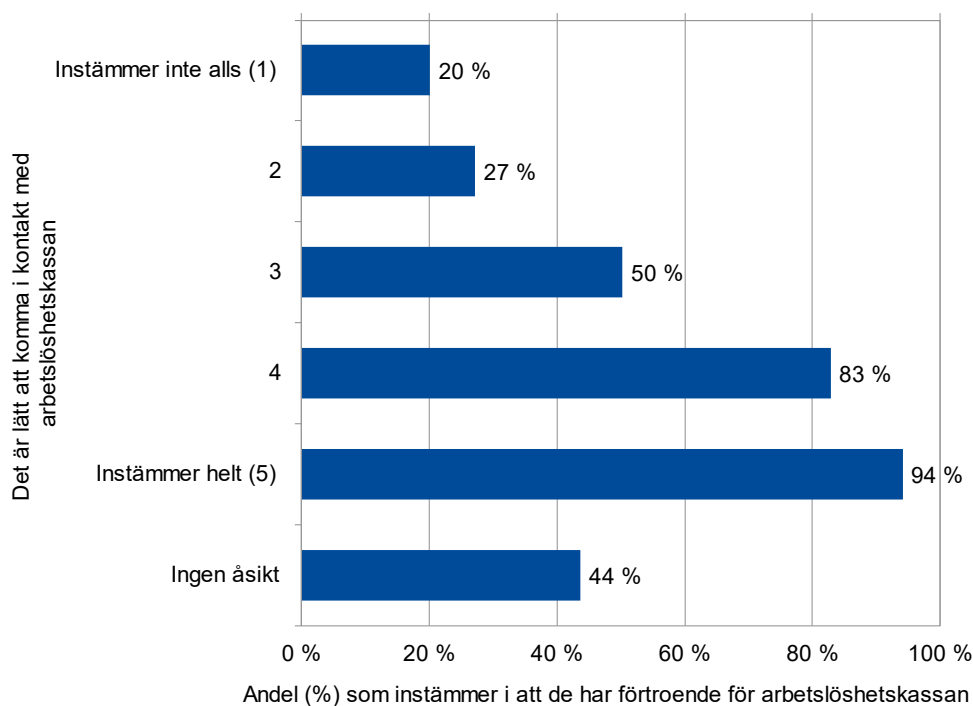
4.1 Förtroendet för myndigheter och a-kassan har ett samband med deras nåbarhet och information

Vilka faktorer samvarierar med förtroendet för myndigheter, a-kassan och Arbetsförmedlingen?

Hur målgruppen upplever a-kassans och Arbetsförmedlingens nåbarhet och information samvarierar i hög grad med deras förtroende för a-kassan, Arbetsförmedlingen och myndigheter i allmänhet. I ju högre grad målgruppen instämmer i att det är lätt att komma i kontakt med a-kassan respektive Arbetsförmedlingen, desto högre är deras förtroende för a-kassan respektive Arbetsförmedlingen. I figur 21 visar vi det här sambandet för a-kassan. Bland de som instämmer helt i att det är lätt att komma i kontakt med arbetslöshetskassan svarar nästan samtliga, 94 procent, att de har förtroende för arbetslöshetskassan. På samma sätt går det att se att ju lättare målgruppen tycker att det är att förstå informationen från a-kassan respektive från Arbetsförmedlingen, desto högre är målgruppens förtroende.

Figur 21: Andel som instämmer i att de har förtroende för arbetslöshetskassan uppdelat på hur lätt den svarande tycker att det är att komma i kontakt med arbetslöshetskassan (skala 1–5).

Det finns ett relativt starkt positivt samband mellan frågorna som rör regler och ansökan och förtroendet för a-kassan. Analysen visar att de som håller med om att reglerna om arbetslöshetsersättning är lätta att förstå i högre grad har förtroende för a-kassan. Förtroendet för a-kassan hänger även tydligt ihop med om ersättningstagarna anser att det är lätt att göra rätt när de ansöker om arbetslöshetsersättning. Det går att se likadana samband när det gäller förtroendet för myndigheter i allmänhet och för Arbetsförmedlingen. Ju mer nöjda ersättningstagarna är med regler och ansökan, desto högre är deras förtroende.

En annan faktor som hänger ihop med förtroendet för a-kassan, Arbetsförmedlingen och myndigheter i allmänhet är om målgruppen upplever att deras ersättning har betalats ut i rimlig tid. Ju mer nöjda ersättningstagarna är med väntetiden, desto högre förtroende har de. Tydligast är det här sambandet för förtroendet för a-kassan.

4.2 Högre förtroende innebär större acceptans för informationsutbyte mellan myndigheter

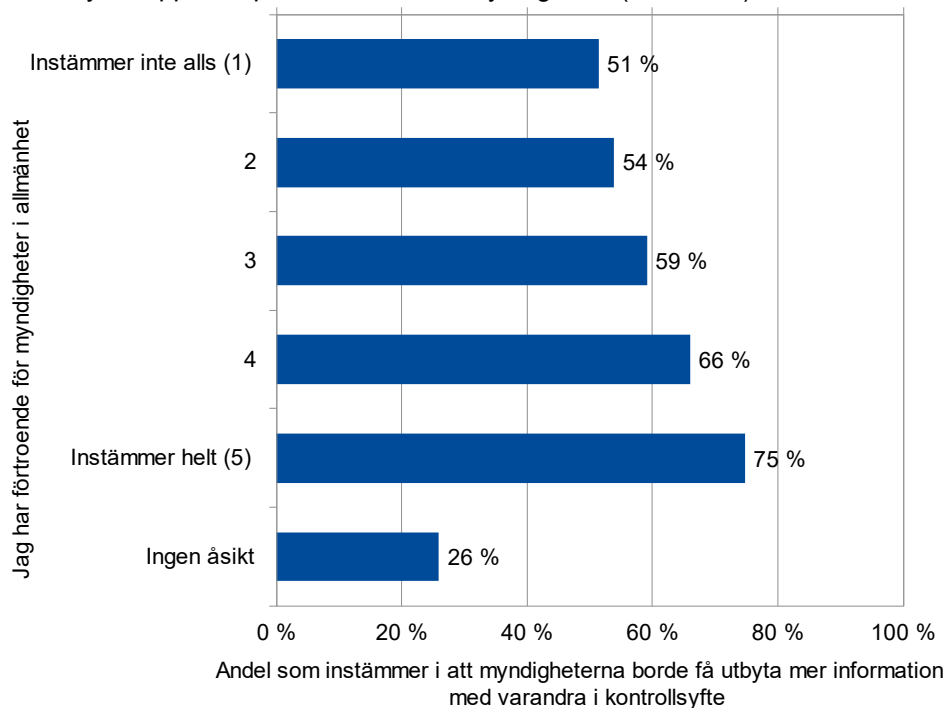
Vilka samband finns mellan förtroendet och inställningen till kontroller?

Förtroendet för arbetslöshetskassan, Arbetsförmedlingen och myndigheter i allmänhet hänger samman med målgruppens inställning till kontroller.

De som uppger att de har ett högt förtroende för myndigheter instämmer i högre grad i att myndigheterna borde få utbyta mer information med varandra i kontrollsyfte. I figur 22 visas

att bland de som instämmer helt i att de har förtroende för myndigheter i allmänhet svarar tre av fyra att myndigheterna borde få utbyta mer information med varandra.

Figur 22: Andel som instämmer i att myndigheterna borde få utbyta mer information med varandra i kontrollsyfte, uppdelat på förtroendet för myndigheter (skala 1–5).

ESV fann motsvarande samband i sin undersökning riktad till allmänheten.³¹ I ESV:s undersökning är sambandet relativt svagt, medan det är relativt starkt i vår undersökning.³²

Upptäcktsrisken vid fusk upplevs som högre ju större förtroendet är för a-kassan, Arbetsförmedlingen respektive myndigheter i allmänhet. Det sambandet kan ses både för bidragsfusk i allmänhet och för fusk med arbetslöshetsersättningen. Sambandet mellan förtroende och upplevd upptäcktsrisk vid bidragsfusk i allmänhet går även att se i ESV:s rapport.

När det gäller frågorna om a-kassan, Arbetsförmedlingen och myndigheter är överdrivet noggranna i sina kontroller är sambanden med förtroendet inte lika tydliga. Vi finner inget samband mellan förtroendet för a-kassan och om de svarande anser att a-kassan är överdrivet noggrann i sina kontroller. Det går däremot att se ett svagt samband mellan förtroendet för Arbetsförmedlingen och inställningen till Arbetsförmedlingens kontroller. Ju högre förtroende de svarande har för Arbetsförmedlingen, i desto högre grad instämmer de i att Arbetsförmedlingen är överdrivet noggranna i sina kontroller. Detsamma gäller för myndigheter i allmänhet, de som har ett högt förtroende för myndigheter anser i något högre grad att myndigheterna är överdrivet noggranna i sina kontroller.

³¹ ESV 2023:44.

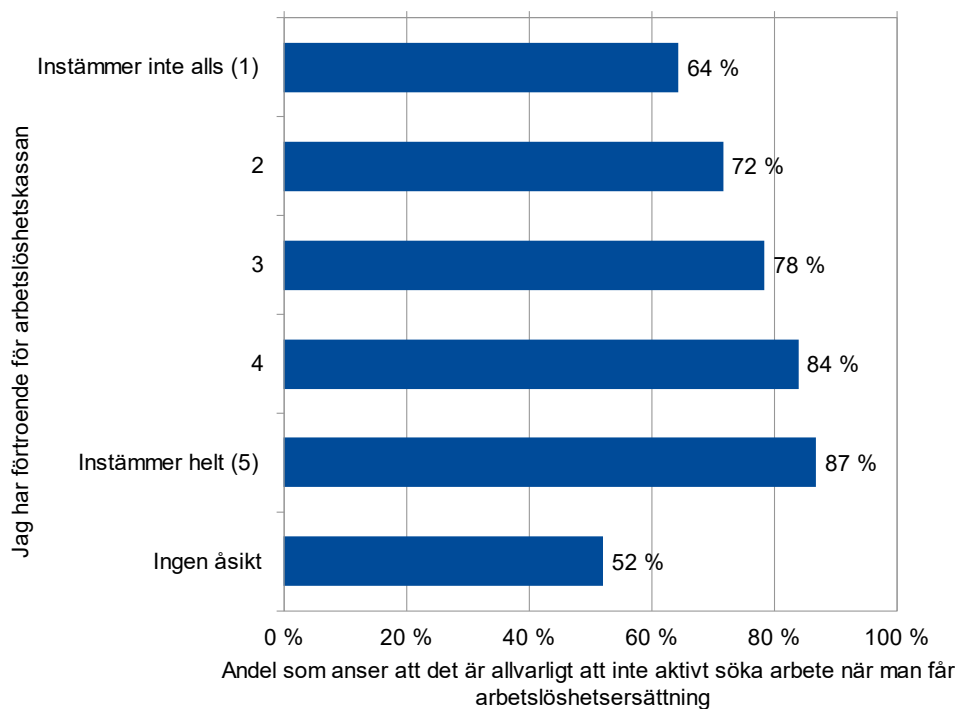
³² Det framgår vid en jämförelse mellan korrelationskoefficienterna i de båda undersökningarna.

4.3 Högre förtroende innebär mindre acceptans för fusk

Vilka samband finns mellan förtroendet och inställningen till fusk?

Målgruppen uppger generellt mindre acceptans för fusk ju högre förtroende de har för a-kassan, Arbetsförmedlingen och myndigheter i allmänhet. Ju högre förtroende de har, desto allvarigare ser de på att medvetet lämna felaktiga uppgifter till sin a-kassa, att inte aktivt söka arbete när man får arbetslöshetsersättning och att arbeta svart samtidigt som man får arbetslöshetsersättning. Sambanden är något starkare för de två sistnämnda frågorna, medan det är något svagare för frågan om att lämna felaktiga uppgifter. I figur 23 visar vi sambandet mellan förtroendet för a-kassan och hur allvarligt målgruppen ser på att inte aktivt söka arbete. Där går det att se att bland de som instämmer helt i att de har förtroende för arbetslöshetskassan uppger 87 procent att det är allvarligt att inte aktivt söka arbete när man får arbetslöshetsersättning. I sin undersökning riktad till allmänheten har ESV funnit liknande samband mellan förtroendet för myndigheter och hur allvarligt de svarande ser på fusk.³³

Figur 23: Andel som anser att det är allvarligt att inte aktivt söka arbete när man får arbetslöshetsersättning, uppdelat på förtroendet för arbetslöshetskassan (skala 1–5).

Vi har även analyserat om det finns något samband mellan förtroendet och hur vanligt målgruppen tror att det är med bidragsfusk. Vi finner inget samband mellan förtroendet för a-kassan och hur vanligt målgruppen tror att det är med fusk med arbetslöshetsersättningen. När det gäller förtroendet för Arbetsförmedlingen och för myndigheter i allmänhet finner vi däremot ett svagt negativt samband mellan förtroendet och hur vanligt målgruppen tror att det

³³ ESV 2023:44.

är med bidragsfusk. Ju högre förtroendet för Arbetsförmedlingen och myndigheter i allmänhet är, desto mindre vanligt tror målgruppen att det är med bidragsfusk.

4.4 Att känna någon som fuskat innebär lägre upplevd upptäcktsrisk

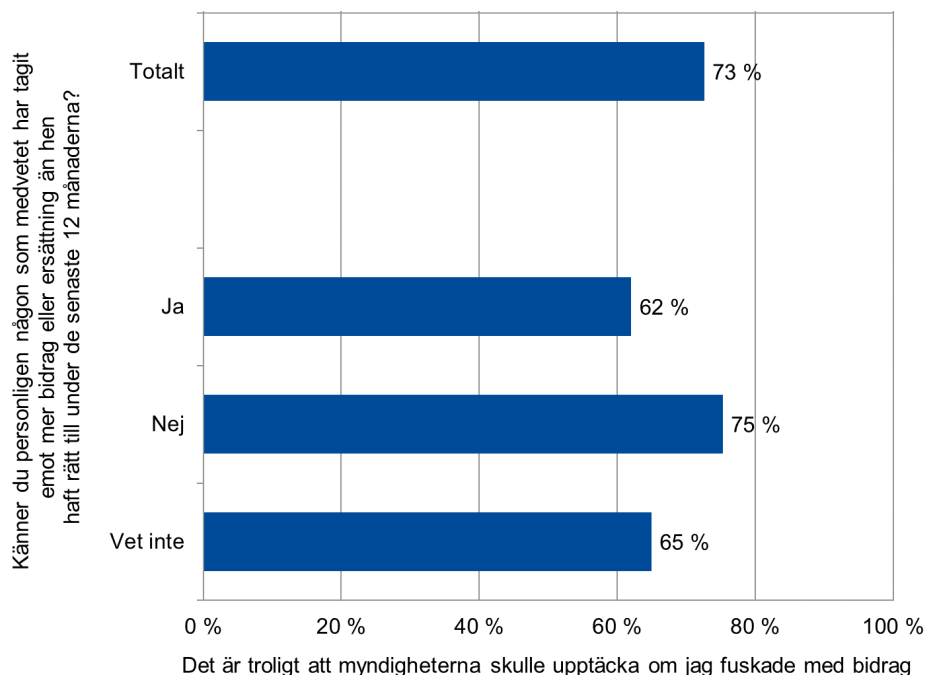
Vilka samband finns mellan att känna någon som fuskat och inställningen till fusk och kontroller?

Det finns ett samband mellan att känna någon som har fuskat med bidrag och att uppleva att det är vanligt med fusk. Andelen som tror att det är vanligt med bidragsfusk och som tror att det är vanligt att fuska med sin arbetslöshetsersättning är tydligt högre bland personer som känner någon som har fuskat.

De som har uppgett att de känner någon som har fuskat upplever det som mindre troligt att arbetslöshetskassan skulle upptäcka om de fuskade med arbetslöshetsersättningen. De upplever även att det är mindre troligt att myndigheterna skulle upptäcka om de fuskade med bidrag. I figur 24 visar vi att bland de som känner någon som medvetet tagit emot mer bidrag eller ersättning än den har rätt till uppger 62 procent att det är troligt att myndigheterna skulle upptäcka om de fuskade. Motsvarande andel bland dem som inte känner någon som fuskat är 75 procent.

Figur 24: Andel som instämmer i att det är troligt att myndigheterna skulle upptäcka om jag fuskade med bidrag, uppdelat på om hen har svarat att hen känner någon som har tagit emot mer bidrag än den har haft rätt till.

Sambandet mellan att känna någon som har fuskat med bidrag och den upplevda risken för att bli upptäckt ses även i ESV:s resultat.³⁴

Personer som har svarat att de känner någon som har fuskat med bidrag uttrycker även ett lägre förtroende för både Arbetsförmedlingen och a-kassan, samt för myndigheter i allmänhet. De är däremot mer positiva till kontroller än andra, och anser i högre grad att myndigheter borde få utbyta mer information med varandra i kontrollsyfte. De håller även i lägre utsträckning med om att myndigheter, Arbetsförmedlingen och a-kassan är överdrivet noggranna i sina kontroller.

³⁴ ESV 2023:44.

Källor

Andra publikationer

Delegationen mot felaktiga utbetalningar, *Vem fuskar och varför? Om attityder till bidragsfusk i Sverige*, rapport 6, november 2007.

Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen, *Bidragsmoralen i samhället*, rapport 2, juni 2019.

Ekonomistyrningsverket, *Samverkansuppdrag mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen 2010*, 2011:11.

Ekonomistyrningsverket, *Allmänhetens inställning till bidragsbrott och myndigheternas kontroller 2023*, 2023:44.

Ekonomistyrningsverket, *Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys av måluppfyllelsen för 2023*, 2024:32.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, *Kontrollfunktionen i en tid av förändring på Arbetsförmedlingen*, 2024:5.

IAF

Inspektionen för
arbetslöshetsförsäkringen

IAF 2004–2024
20 år med tillsyn
för en väl fungerande
arbetsmarknad

IAF, Box 210
641 22 Katrineholm
Telefon: 0150 - 48 70 00
E-post: iaf@iaf.se
Webbplats:
www.iaf.se

